

Ainekava

IV kooliaste Ühiskonnaõpetus

Klass: 12. klass	Tunde nädalas: 2
------------------	------------------

Ainekava aluseks on riiklik õppekava ja selle lisa nr 5
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1290/8201/4021/2m_lisa5.pdf

Põltsamaa Ühisgümnaasiumi ainekavas on välja toodud rõhuasetused, kooli eripärast tulenevalt olulisim. Kooli ja valdkonna eripärad on kirjeldatud kooli õppekava üldosas ning valdkonnakavades.

Õppeaine kirjeldus

Gümnaasiumi ühiskonnaõpetus käsitleb ühiskonna sotsiaalseid suhteid ning protsesse ja tutvustab ühiskonnaelu põhivaldkondade (majanduse, poliitika, õiguse) korraldust ning toimimist. Eesti ja Euroopa ainese kõrval arutatakse ka olulisi globaalseid ühiskonnaprobleeme. Õpe toetab õpilase sotsialiseerumist ning ühiskondliku kompetentsuse, iseseisva kriitilise analüüsioskuse ja otsustusvõime kujunemist.

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud

Ühiskonnaõpetus kujundab õpilastes järgmisi väärtusi ja hoiakuid: seaduslikkus ja isiklik vastutus, sotsiaalne õiglus ja kodanike võrdne kohtlemine, inimõiguste austamine, intellektuaalomandi väärtustamine, salliv suhtumine erinevustesse, lugupidamine erinevate kultuuride vastu, tauniv suhtumine eelarvamustesse, sh rassismisse ja ksenofoobiasse, säästev eluviis ning orienteeritus elukestvale õppele.

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) tunneb nüüdisühiskonna kujunemise põhijooni, struktuuri, valdkondi ja korraldust, mõistab poliitika toimetehhanisme ning oskab ennast ühiskonna arenguga suhestada;
- 2) tunneb ja väärtustab demokraatia põhimõtteid, inim- ja kodanikuõigusi; oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust, rahvusvahelisi õigusnorme ja õigusakte; järgib seadusi ning toimib oma õiguste ja kohustuste järgi;
- 3) iseloomustab riikidevahelise poliitilise, majandusliku ning kultuurilise suhtlemise põhimõtteid, nüüdismaailma põhiprobleeme ja arengutendentse, tunneb tähtsamaid rahvusvahelisi organisatsioone ning mõistab oma rolli maailmakodanikuna;

4) on omandanud ülevaate nüüdisaegse majanduse toimemehhanismidest, oskab adekvaatselt määrata ja realiseerida oma karjäärivõimalusi ning otsida teavet sobivate eneserakendus- ja edasiõppimisvõimaluste kohta;

5) teab tarbijaõigusi ning oskab lahendada nendega seotud probleeme, käitub teadliku ja vastutustundliku tarbijana, analüüsib oma käitumise tagajärgi ning mõistab üksikisiku rolli globaalsel tasandil (kliimamuutus, õiglane kaubandus, ületarbimine jms);

6) määratleb end ühiskonnas oma võimalusi arvestades, tuleb toime turumajanduse ühiskonnas; osaleb aktiivselt ja vastutustundlikult ühiskonnaelus, sh kodanikualgatusprojektides; oskab kaitsta oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi, ning seisab vastu demokraatlike väärtuste eiramisele;

7) seletab ja kasutab kontekstis ühiskonnaõpetuse olulisemaid mõisteid, saab aru õigustekstist ning sotsiaal-majanduslikust teabest; oskab leida vajalikku infot, seda kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ja kasutada ning luua uut teavet, väärtustades ja arvestades autoriõiguste kaitset.

Hindamine

Ühiskonnaõpetuses hinnatakse arutlusoskust, teksti mõistmist ja tööd erinevate allikatega (pildid, skeemid, tabelid, tekstid jms). Kontrollitakse ja hinnatakse mõistete seletamist ning kasutamist, probleemidest arusaamist ja nende analüüsi, argumenteerimise oskust, õiguslase info otsimise ning tõlgendamise oskust, osalemist ühistegevuses (matkimine, rollimängud, projektid), plankide, avalduste, reklamatsioonide jne täitmise õigsust, kompleksust ja täpsust, ettekannete, ülevaadete, kokkuvõtete, referaatide, esitluste jt iseseisvate ning rühmatöö ülesannete täitmist ja esitlemist. Kursuse hinne kujuneb kontrolltööde, praktiliste tööde ning uurimuste, iseseisvate tööde ja ettekannete hinnetest.

I kursus Ühiskonna areng ja demokraatia 35 tundi

Õpitulemused	Õppesisu	Üldpädevused, läbivad teemad, lõimingud
Õpilane		
tunneb nüüdisühiskonna kujunemise põhijooni, struktuuri, valdkondi ja korraldust, mõistab poliitika toimetehhanisme ning oskab ennast ühiskonna arenguga suhestada	Rahvastiku sotsiaal-majanduslik jaotus ja ühiskonna kihistumine. Rahvusvähemused, vähemusrahvused. Religioosne mitmekesisus. Haridus sotsiaal-majandusliku staatuse tegurina. Sotsiaalne mobiilsus. Ühiskonna sidusus. Sotsiaalne õiglus. Majanduslik ja sotsiaalne ebavõrdsus. Vaesus. Vaesuse leevendamise meetmed. Sotsiaalsed institutsioonid: perekond, riik, turg, meedia Avalik ja erasektor. Kodanikuühiskond. Tööstusühiskond. Postindustriaalne ühiskond. Infoühiskond. Teadmishiskond. Siirdeühiskond. Heaoluühiskond. Ühiskonna jätkusuutlikkus. Valimised. Demokraatlike valimiste põhimõtted. Peamised valimissüsteemid. Valimiskäitumine, valimiste tulemused. Riigikogu. Kohalike omavalitsuste volikogude ja Euroopa Parlamendi valimised Eestis. E-valimised. Erakonnad ja kodanikuühendused. Huvid, nende	ÜLDPÄDEVUSED sotsiaalne ja kodanikupädevus - suutlikkus mõista globaalprobleeme, võtta kaasvastutus nende lahendamise eest; tunnetada end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja kogu maailma kontekstis. Kultuuri- ja väärtuspädevus – tajub, analüüsib ja väärtustab oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga õpipädevus – suudab organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas, leiab sobivad teabeallikad, planeerib õppimist ja järgib seda plaani, seostab omandatud teadmisi varem õpituga LÄBIVAD TEEMAD

	realiseerimine ühiskonnas. Erakonnad. Huvirühmad. Kodanikuühiskond, kaasamine.	
tunneb ja väärtustab demokraatia põhimõtteid, inim- ja kodanikuõigusi; oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust, rahvusvahelisi õigusnorme ja õigusakte; järgib seadusi ning toimib oma õiguste ja kohustuste järgi;	Riigi põhitunnused. Riigi funktsioonid. Riigiorganid. Poliitiline režiim: demokraatia, diktatuur. Autoritaarne ja totalitaarne režiim. Parlamentaarne ja presidentaalne demokraatia. Demokraatia ohud. Õigusriik ja võimude lahusus. Õigusriigi põhimõtted. Võimude lahusus ja tasakaalustatus. Kõrgem seadusandlik võim. Parlamendi struktuur ja ülesanded. Opositsioon, koalitsioon. Seadusloome. Kõrgem täidesaatev võim. Valitsuse moodustamine. Enamus- ja vähemusvalitsus. Valitsuse ülesanded. Riigipea. Riigipea roll parlamentarismi ja presidentialismi korral. Kohtuvõim. Eesti kohtusüsteem. Õigusvahemees (ombudsman), õiguskantsler. Euroopa Kohus. Euroopa Inimõiguste Kohus. Avalik teenistus. Bürokratia. Riigikontroll. Kohalik omavalitsus, selle struktuur ja ülesanded. Keskvalduse ja kohaliku valduse suhe. Inimõigused. Inim- ja kodanikuõigused. Võrdõiguslikkus. Sotsiaalsed õigused ja sotsiaalne kaitse. Humanitaarõiguse põhimõtted ja olemus; rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumise juhtumid. Lapssõdurid.	ÜLDPÄDEVUSED sotsiaalne ja kodanikupädevus - teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides, suutlikkus mõista globaalprobleeme, võtta kaasvastutus nende lahendamise eest, tunnetada end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja kogu maailma kontekstis; kultuuri- ja väärtuspädevus – tajub, analüüsib ja väärtustab oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; õppipädevus – suudab organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas, leiab sobivad teabeallikad, planeerib õppimist ja järgib seda plaani, seostab omandatud teadmisi varem õpituga. LÄBIVAD TEEMAD kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme

	Illegaalne immigratsioon ja põgenikud. Inimkaubandus.	
seletab ja kasutab kontekstis ühiskonnaõpetuse olulisemaid mõisteid, saab aru õigustekstist ning sotsiaal-majanduslikust teabest; oskab leida vajalikku infot, seda kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ja kasutada ning luua uut teavet, väärtustades ja arvestades autoriõiguste kaitset	Avalik ja erasektor. Kodanikuühiskond. Tööstusühiskond. Postindustriaalne ühiskond. Infoühiskond. Teadmusühiskond. Siirdeühiskond. Heaoluühiskond. Ühiskonna jätkusuutlikkus.	ÜLDPÄDEVUSED suhtluspädevus – suudab ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada, oma seisukohti esitada ja põhjendada, lugeda ja mõista teabe- ja tarbetekste; digipädevus – suudab kasutada IT vahendeid õppimisel, leiab ja säilitab digivahendite abil infot ning hindab selle asjakohasust ja usaldusväärsust; õpipädevus – suudab organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas, seostab omandatud teadmisi varem õpituga. LÄBIVAD TEEMAD õpipädevus – suudab organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas, leiab sobivad teabeallikad, planeerib õppimist ja järgib seda plaani, seostab omandatud teadmisi varem õpituga; teabekeskond ja meediakasutus – suudab meediamaaailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, austab intellektuaalset omandit, oskab luua kvaliteetset meediasisu.
osaleb aktiivselt ja vastutustundlikult ühiskonnaelus, sh kodanikualgatusprojektides; oskab kaitsta oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi	Sotsiaalne õiglus. Majanduslik ja sotsiaalne ebavõrdsus. Kodanikuühiskond. Demokraatlike valimiste põhimõtted. Inim- ja kodanikuõigused. Võrdõiguslikkus. Sotsiaalsed õigused ja	ÜLDPÄDEVUSED sotsiaalne ja kodanikupädevus - teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides, suutlikkus mõista globaalprobleeme, võtta kaasvastutus nende lahendamise eest,

	sotsiaalne kaitse. Õigusvahemees (ombudsman), õiguskantsler. Euroopa Kohus. Euroopa Inimõiguste Kohus	tunnetada end dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja kogu maailma kontekstis; kultuuri- ja väärtuspädevus – tajub, analüüsib ja väärtustab oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega. LÄBIVAD TEEMAD kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust
--	---	--

II kursus Majandus ja maailmapoliitika 35 tundi

Õpitulemused	Õppesisu	Üldpädevused, läbivad teemad, lõimingud
Õpilane		
on omandanud ülevaate nüüdisaegse majanduse toimemehhanismidest, oskab hinnata oma karjäärivõimalusi ning otsida teavet sobivate eneserakendus- ja edasiõppimisvõimaluste kohta	Ühiskonna majandusressursid ehk tootmistegurid. Ettevõtlikkus. Majandussüsteemid. Majanduse sektorid, nende arengusuundumused. Ettevõtlus. Riigi roll majanduse korraldamises. Euroopa Liidu roll Eesti majanduses. Euro. Majandusarengu tsüklilisus. Väliskaubanduse piirangud. Makromajanduse põhinäitajad:	ÜLDPÄDEVUSED digipädevus – suudab kasutada IT vahendeid õppimisel, leiab ja säilitab digivahendite abil infot ning hindab selle asjakohasust ja usaldusväärsust, Kultuuri- ja väärtuspädevus - hindab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi sotsiaalne ja kodanikupädevus -suutlikkus mõista globaalprobleeme, tunnetada end

	sisemajanduse kogutoodang, eelarvetasakaal, inflatsioon, tarbijahinnaindeks. Impordi-ekspordi tasakaal. Riigi välisvõlg. Fiskaalpoliitika. Riigieelarve. Maksukoormus. Maksud.	dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja kogu maailma kontekstis, õpipädevus – suudab organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas, seostab omandatud teadmisi varem õpituga. LÄBIVAD TEEMAD väärtused ja kõlblus – tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid; kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme.
määratleb end ühiskonnas oma võimalusi arvestades, tuleb toime turumajanduse ühiskonnas	Tööturg ja hõive. Tööjõud ja mitteaktiivne rahvastik. Tööturg. Rollid tööturul. Tööhõive. Tööpuudus, tööjõupuudus. Hõivepoliitika Eestis ja Euroopa Liidus. Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed. Tööränne. Ettevõtlust, töösuhteid ja intellektuaalse omandi kaitset reguleerivad tähtsamad õigusaktid.	ÜLDPÄDEVUSED suhtluspädevus – suudab ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada, oma seisukohti esitada ja põhjendada, lugeda ja mõista teabe- ja tarbetekste koostada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili, väärtustada õigekeelsust; digipädevus – suudab kasutada IT vahendeid õppimisel, leiab ja säilitab digivahendite abil infot ning hindab selle asjakohasust ja usaldusväärsust. LÄBIVAD TEEMAD väärtused ja kõlblus – tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid
teab tarbijaõigusi ning oskab lahendada nendega seotud probleeme, käitub teadliku ja vastutustundliku tarbijana,	Tarbimine ja investeerimine. Üksikisik turumajanduskeskkonnas. Vajadused, võimalused ja tarbimiskäitumine.	ÜLDPÄDEVUSED sotsiaalne ja kodanikupädevus -suutlikkus mõista globaalprobleeme, tunnetada end

analüüsib oma käitumise tagajärgi ning mõistab üksikisiku rolli globaalsel tasandil (kliimamuutus, õiglane kaubandus, ületarbimine jms)	Ostukorv. Laenud, laenuriskid. Tarbijakaitse. Investeerimine, aktsiad. Pensionifondid.	dialoogivõimelise ühiskonnaliikmena Eesti, Euroopa ja kogu maailma kontekstis; õpipädevus – suudab organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas, seostab omandatud teadmisi varem õpituga. LÄBIVAD TEEMAD kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme; väärtused ja kõlblus – tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid; kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme; teabekeskond ja meediakasutus – suudab meediamaaailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, austab intellektuaalset omandit.
iseloomustab riikidevahelise poliitilise, majandusliku ning kultuurilise suhtlemise põhimõtteid, nüüdismaailma põhiprobleeme ja arengutendentse, tunneb tähtsamaid rahvusvahelisi organisatsioone ning mõistab oma rolli maailmakodanikuna	Euroopa Liidu roll Eesti majanduses. Euroopa Liidu valitsemiskord ja toimimine. Euroopa Liidu institutsioonid ja nende ülesanded: Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Ministrite Nõukogu, Euroopa Komisjon, Euroopa Ülemkogu, Euroopa Kohus. Euroopa Liidu poliitikavaldkonnad. Maailma rassiline, rahvuslik ja religioosne mitmekesisus. Maailma arengu ebaühtlus. Rahvusvahelise suhtlemise põhimõtted ja	ÜLDPÄDEVUSED kultuuri- ja väärtuspädevus – tajub, analüüsib ja väärtustab oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; tehnoloogiaalane pädevus – teeb tõendus põhiseid otsuseid, kasutab uusi tehnoloogiaid loovalt ja uuendusmeelselt; väärtused ja kõlblus – tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid;

	viisid. Vastuolud tänapäeva maailmas. Riikidevaheline koostöö, vastuolude ületamise võimalused. Rahvusvaheline julgeolek ja koostööorganisatsioonid: G7, OECD, Euroopa Nõukogu, NATO, ÜRO. Üleilmastumine. Globaalprobleemide mõju riikide seotusele, lahenduste otsingud.	LÄBIVAD TEEMAD teabekeskond ja meediakasutus – suudab meediamailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, austab intellektuaalset omandit; väärtused ja kõlblus – tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme
seletab ja kasutab kontekstis ühiskonnaõpetuse olulisemaid mõisteid, saab aru õigustekstist ning sotsiaal-majanduslikust teabest; oskab leida, kasutada ja kriitiliselt hinnata infot, luua uut teavet arvestades autoriõiguste kaitset	Tootmistegurid, ettevõtlikkus, sisemajanduse kogutoodang, eelarvetasakaal, inflatsioon, tarbijahinnaindeks, riigi välisvõlg, tööturg, tööhõive, ostukorv	ÜLDPÄDEVUSED digipädevus – suudab kasutada IT vahendeid õppimisel, leiab ja säilitab digivahendite abil infot ning hindab selle asjakohasust ja usaldusväärsust; LÄBIVAD TEEMAD teabekeskond ja meediakasutus – suudab meediamailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, austab intellektuaalset omandit